Glas zavezникov

Leto I - Št. 57

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 2 liri

TRST, sobota 25. avgusta 1945

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Via S. Pellico 8. - Telefon št. 93854

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema Unione Pubblicità Italiana S. A., Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

Ukinitev zakona o posoji in zakupu

Izpolnitev sklenjenih dobav izhod iz težavnega položaja

Attleejeva izjava v spodnji zbornici - Truman zanika vesti o zlonamernosti ukinitve

London, 25 avgusta

Včeraj je govoril ministrski predsednik Attlee v spodnji zbornici o ukinitvi zakona o najemu in posojilu. Zaradi ukinitve dobav po zakonu o posoji in zakupu bodo morali vse dobave plačati v gotovini ali dobiti za nje kredite. Attlee je izjavil: «Vedeli smo, da ne bomo mogli dolgo računati na ugodnost zakona o posojilu in zakupu. Nepredviden konec te ugodnosti postavlja Veliko Britanijo v precej težak finančni položaj. Attlee je dodal, da so pred japonskim porazom znašali stroški za angleški uvoz okoli dve milijardi sterlingov letno. Ta vsota je bila delno izravnana z izvozom v vrednosti kakih 850 milijonov sterlingov in z drugimi začasnimi dohodki v vrednosti 450 milijonov sterlingov. Preostaja torej velikanski začetni primanjkljaj pri naši nalogi, ko moramo stabilizirati narodno gospodarstvo.

Attlee je nadalje izrazil upanje, da bo spodnja zbornica uvidela potrebo, da še ni čas za razpravljanje o tem predmetu, in upoštevala dejstvo, da se pričenjajo o tej stvari pogajanja z Ameriko.

Attleejeva izjava, da stavlja nenadna prekinitev zakona o posoji in zakupu Anglijo v zelo težaven položaj, žarko osvetljuje gospodarska vprašanja, ki jih bo moral svet rešiti. Gospodarska pogajanja, ki potekajo med Veliko Britanjo in Ameriko se morajo končati v enem tednu. Sedaj še ni mogoče presoditi njihove dalekosežnosti in važnosti.

Danes se je izvedelo iz Washingtona, da je imel včeraj predsednik Truman telefonski pogovor z Attlejem, v katerem je angleški ministrski predsednik izrazil svoje mnenje, ki ga je javno povedal v svojem današnjem govoru v spodnji zbornici. Izvedelo se je tudi, da je predsednik Truman izrazil svoje zaupanje v skorajšnjo obnovitev pošiljanja potrebnega blaga.

Trumanov demanti

Predsednik Truman je odločno zavrnil vesti, ki so jih priobčili listi v Združenih državah, po katerih naj bi ukinitev zakona o posoji in zakupu imela namen vplivati na britansko delavsko vlado. Predsednik je dejal, da to sploh ne odgovarja resnici. Truman je dodal, da je zakon o posoji in zakupu predstavljal ureditev za vojno dobo in da se ga je vlada obvezala ukiniti, kakor hitro bo vojna končala. Spomnil je, da je ob času pokojnega Roosevelta, ko je bil podpredsednik republike in predsednik senata, osebno obljubil kongresu, da bodo pošiljke na «posojo in zakup» ukinili čim prej po zmagi nad Japonsko.

Izpolnitev sklenjenih dobav

Predstavniki uprave za gospodarske stike s tujino so naznanili, da dobave na podlagi o posoji in zakupu ne bodo ukinili, dokler ne bo predsednik Truman naznanil končno zmago nad Japonsko. Prejšnja poročilo o ukinitvi dobav se nanašajo samo na nove dobave, blago, ki je že bilo naročeno, bodo še naprej dobavljali do dneva, ko bodo proglasili končno zmago nad Japonsko.

Izjava ministra Andersona

Washington, 25. avgusta

V govoru na radiu o ukinitvi zakona o posoji in zakupu je ameriški minister za kmetijstvo Anderson izjavil, da bodo ameriški merodajni krogi našli nove načine za financiranje izvoz živeža v tiste dele sveta, kjer trpijo veliko pomanjkanje v prehrani. Minister je podčrtal, da se bo v vsakem primeru po vsem svetu pojavil izvestni nedostatek živil. Tega pomanjkanja ne bo mogoče odpraviti, dokler ne bo nova žetev nadomestila primanjkljaja.

Minister je izjavil, da ameriški narod ne more pričakovati povečanja živilskih obrokov, četudi so se s končano vojno zmanjšale dobave živil vojski, ker so novo osvobojeni narodi zahtevali velike količine živil, da rešijo nujna vprašanja prehrane lastnega prebivalstva.

Anglija je uzakonila listino Združenih narodov

London, 25. avgusta

V Angliji sta sedaj obe zbornici angleškega parlamenta ratificirali listino Združenih narodov. Na zaključku debate v Spodnji zbornici je zunanji minister Bevin naglasil, da je svetovni mir odvisen od soglasnosti velesil v važnih vprašanjih. «Vedno bodo razlike med velesilami — je dejal Bevin — v mnogih točkah, pa moramo biti trdno odločeni, da bi mogle te razlike v naziranju dovesti do kake vojne.»

Bevin se je strinjal s številnimi govorniki, ki so v debati naglasili veliko važnost atomske bombe za svetovno varnost, toda dejal je: «Ne le atomska bomba, ampak vse za vojno važne znanstvene iznajdbe moraje priti pod nadzorstvo. To je naloga svetovne organizacije». Bevin je mnenja, da bi bilo treba odložiti odkritje tajnosti atomske bombe, do popolne izvedbe svetovne organizacije. Poudaril je dejstvo, da vojne ni povzročila zgolj iznajdba orožja. «Politika je ustvarila vojno», — je dejal Bevin — «in naša naloga je voditi tako politiko, ki nas ne bo znova pripeljala v vojno». Predlog za odobritev listine so z navdušenjem soglasno sprejeli.

Gospodarski položaj Poljske

Washington, 25. avgusta

Po poročilu, ki ga je včeraj dobila UNRRA od svojega zastopnika v Poljski Clifforda H. Wilsona, prizadevajo zdaj Poljsko pomanjkanje živeža, bolezni in gospodarska kriza. Wilson, ki je podpredsednik delegacije UNRRAe, ki ima nalogo, da ugotovi, česa je Poljski treba, je sporočil, da je stanje v državi nemara najslabše v vsej Evropi. Število živine se je povsod silno skrčilo. V Lodžu dobivajo mleko samo otroci do 2 let. Proizvodnja premogovnikov dosega komaj 50% običajne, proizvodnja jeklarske industrije 30% in tkalske industrije 40%. Najbolj razširjene bolezni so jetika, tifus in griža. Umrljivost otrok je silno narasla.

Pomoč, ki jo je UNRRA v teku julija poslala Poljski, znaša 147.176 ton. Pomoč se bo še povečala, porazdelitev v notranjosti države pa je še nadalje skrajno težka.

Bolgarske volitve odložene

Sofija, 25. avgusta

Radijska postaja v Sofiji je pravkar javila, da so bile splošne volitve v bolgarsko narodno skupščino, ki so bile razpisane za jutri, dne 26. t. m., po sklepu bolgarske vlade odložene na nedoločen čas.

Vladni sklep je sledil izmenjavi poslanic med bolgarskim ministrom za zunanje zadeve prof. Stajnovim in podpredsednikom Zavezniške nadzorstvene komisije za Bolgarijo. Odložitev je vsekakor posledica poslanice vlad Združenih držav in Velike Britanije, ki so odklonile priznati veljavnost jutrišnjih volitev zaradi nedemokratičnega načina razpisa in izvedbe priprav.

„Times" o romunski ustavni krizi

London, 25. avgusta

Diplomatski dopisnik lista «Times» je takole orisal položaj Romunije po koraku kralja Mihaela treh velesilah, ki so članice nadzorstvene komisije za Romunijo:

«Rumuniji grozi ustavna kriza in videti je zelo verjetno, da bodo tri zavezniške velesile različnega mnenja, kako jo je treba rešiti. Ta spor ni toliko notranji romunski spor, kakor bistveni del obširnejšega zavezniškega različnega gledanja na značaj rešimov v jugovzhodni Evropi.

Iz izjav angleške in severno ameriške vlade izhaja, da ne moreta priznati, da so vlade Romunije, Bolgarije in Madžarske osnovane na demokratskih temeljih po željah, ki so jih sprejeli v Jalti.»

Dopisnik je nato poudaril, da je bila grozina vlada sestavljena februarja na pobudo Sovjetske zveze in sovjetski tisk očividno ni omenil poziva kralja Mihaela ter je izrazil upanje, da bo sedaj prišlo do posvetov velikih treh, kakor je bilo sklenjeno v Jalti. Dopisnik poudarja, da Groza noče nič vedeti, da je kralj od njega zahteval, naj odstopi.

Združene države in Portorico

Washington, 25. avgusta

Predsednik Truman je včeraj predlagal, da je treba dati državi Portorico priliko, da se svobodno izrazi o svojih bodočih odnosajih do Združenih držav. V kongresu razpravljajo o načrtu, ki naj bi dovolil državi Portorico plebiscit, ali naj bo Portorico svobodna država, ali pa dominion.

Prvi, ki je to novico omenil, je bil guverner Rexord G. Tugwell, ki je rekel: «Predsednik me je pooblastil, da izrazim ljudstvu države Portorico hvaležnost vseh Američanov za njihovo zvestobo in trud med vojno, predsednik misli, da je treba takšno zvestobo poplačati s tem, da se jim da možnost, da utrdijo svojo krajevno vlado in sami svobodno določajo o bodoči ureditvi razmerja do Združenih držav.

Trumanova izjava

Washington, 25. avgusta

Predsednik Truman je izjavil na tiskovni konferenci, da Združene države in njihovi zavezniki gledajo z negodovanjem Francov režim. Predsednik je dal to izjavo na vprašanje nekega časnikarja o sklepih zastopnikov treh velesil v Potsdamu, po katerih so Španijo izključili iz skupnosti Združenih narodov. Predsednik Truman je dodal, da je sporazum, ki se tiče Španije in ki je bil sklenjen v Potsdamu, predlagal bivši predsednik Churchill.

Učinki atomske bombe

London, 25. avgusta

Japonska poročevalska agencija je javila, da število mrtvih, zaradi radioaktivnih žarkov atomske bombe, ki so jo vrgli 5. avgusta na Hirošimo, še vedno raste. Agencija pravi da so raziskavanja pokazala da ne more nihče, ki je ranjen pri eksploziji, popolnoma ozdraviti.

Osebe, ki so bile oddaljene 3 do 4 km od kraja eksplozije, so zaradi ultravioletnih žarkov zoglenele. Na telesih so se pojavili mehurji, ki so potem povzročili napihnjenje celega telesa.

Agencija podpira svoja izvajanja s številkami, da so žarki zmanjšali število belih telesc v krvi.

Iz Slovenije

Vojaško sodišče v Ljubljani je obsodilo na različne kazni 6 hitlerijancev.

Vojaško sodišče v Ljubljani je obsodilo lastnike Westnovih tovarn v Celju in Hrastniku. Avgust in Adolf Westen ter Jože Pfeiffer so bili obsojeni na smrt s streljanjem, ing. Maks Westen pa na 15 let prisilnega dela. Vsa imovina je zaplenjena.

V škofji Loki so odprli razstavo z naslovom «Pod nemško strahovlado». Na razstavi je videti, kako so Nemci ravnali z Gorenjci.

Cesto Zidani most-Rimske toplice bodo razširili na devet metrov in deloma tlakovali.

Pod sovražno zasedbo v Sloveniji je bilo uničenih 158 lesenih mostov, 144 železnobetonskih mostov, 67 jeklenih in 106 kamnenih in zidanih, kar iznaša skupno 475 mostov, v celokupni dolžini 9700 metrov. Sovražnik je poškodoval 5300 metrov cest ter postavil sto protitankovskih ovir; poškodoval je tudi 58.000 cestnih, ter 35.000 železniških oznak. 58% naprav in 75% strojev za popravljanje cest so sovražniki uničili. 95% mostov v celotni dolžini 9000 metrov je že popravljenih. Popravljeno je tudi tisoč železniških nasipov. Od 9930 metrov varnostnih nasipov je poškodovanih 5300 metrov.

Obsojeni so bili na zaplembo premoženja in različne druge kazni naslednji vodilni člani Ljubljanske kreditne banke in Združenih papirnic: dr. ing. Miloš Krofta, dr. Boris Kalan, dr. Fran Pavlin, Hanuš Krofta, ing. Oskar Dračer, dr. Alojzij Kobal, dr. Ivan Bole, dr. Ernest Rekar, dr. Ciril Pavlin, ing. Milan Guzelj, Hmeljak Franjo, dr. Frido Rogačnik, Ivana Vodnik, Avgust Jenko. Na zaplembo deležev so bili obsojeni veletrgovec Ivan Jelačin, ing. Tomo Knez, Viktor Naglas, dr. Alojz Kunst in oba Souvana. Zaplenjena so bila tudi vsa podjetja.

Versko vprašanje v Jugoslaviji

Beograd, 25. avgusta

Jugoslovanska vlada je izdala odlok za sestavo posebne komisije, ki bo razčistila verska vprašanja. Pripraviti bo morala vse razpoložljivo gradivo, ki bo uredilo odnose med cerkvijo in državo. Predložiti mora vse stvari, ki se nanašajo na versko skupnost in državo ter vzpostaviti mora tudi kontrolo izvedb raznih določb, ki se tičejo različnih verozipovedi. Komisijo, ki bo v najtesnejših stikih z raznimi verskimi činitelji, bo sestavljal predsednik s sedmini člani, ki jih bo imenoval ministrski predsednik.

Herriot predsednik francoske radikalne stranke

Pariz, 24. avgusta

Lyonskega župana Edvarda Herriota, ki je bil že trikrat francoski ministrski predsednik, je kongres francoske radikalne-socialistične stranke na svoji današnji seji izvolil za predsednika.

RAZPRAVA PROTI QUISLINGU

Obremenilne priče

Oslo, 25 avgusta

Včeraj so po končanih razpravi delavci takoj namestili v porotni dvorani mikrofone, da bodo občinstvu znani nasprotni izsledki, kot jih je podal Quisling v svoji obrambi pred sodiščem. Na ta način se bo Quisling sam obtožil.

Včeraj so zaslišali neko hotelsko telefonistko, nekega potrešča in nekega trgovskega pomočnika. Njihove izpovedi o Quislingovem delovanju in o delovanju njegovih agentov pred in v času zasedbe Norveške so v jasnem nasprotju z izjavami Quislinga samega.

Telefonistka hotela Continental je s prav tihim glasom pripovedovala, kako je Hagelin, Quislingov agent v Nemčiji, vsakokrat, ko se je vrnil iz Nemčije, deponiral v hotelski blagajni ogromne vsote, ki so včasih dosegle 7-10.000 kron, t. j. približno 25.000 lir. Ko so Nemci zasedli Norveško, sta prišla v hotel dva nemška častnika in sta vpraševala po Quislingu in Hagelinu.

Trgovski pomočnik neke knjigarne je izpovedal, da je Quisling 15. marca 1940, tri tedne pred zasedbo, naročil v knjigarni 32 zemljevidov-specijalk področja Narvika.

Dva norveška Žida, ki sta pobegnila iz taborišča, kjer sta za las ušla smrti, sta izjavila, da je Quisling odgovoren za usedo 900 norveških židov, ki so jih odpeljali v Nemčijo. Poudarila sta, da jih je od vseh 900 preživelo vojno samo dvanajst.

Quisling je zanikoval, da bi bil obveščen o prevozu židov v Nemčijo. Neka druga priča, polkovnik Rasmus Hatledahl, poveljnik glavnega stana norveške vojske v letu 1940, je izjavil, da ga je hotel Quisling zapreti, ker je hotel izdati naredbo o splošni mobilizaciji in s tem uničiti Quislingov načrt, da bi se Norveška predala brez boja.

Med poslednjimi pričami današnje razprave je bil tudi Egil Sundt, ravnatelj radijske postaje v Oslu, ki je izpovedal, da je 9. aprila Quisling osebno telefoniral, naj aretirajo v imenu državnega poglavarja vso marksistično vlado. Naslednjega dne je telefonsko poklical radijsko postajo v Oslu in vprašal, ako je že dospelo povelje za ustavitve sovražnosti za trdnjavo Colaerno v fjordu pri Oslu. Ker se je Sundt branil dati kakšno izjavo, je Quisling dejal: «Ovadil vas bom Hitlerju.»

Československe volitve

Praga, 25 avgusta

Uradno so javili, da bodo volitve v začasno narodno skupščino določene tako, da bo prvo zasedanje skupščine 28. oktobra, na dan československega praznika narodnega osvobojenja (1.1918).

Obnova civilne uprave na Filipinih

Manila, 25 avgusta

General MacArthur je sporočil, da se bo njegovo poveljstvo 1. septembra tega leta umaknilo civilni filipinski upravi, ker vojaška ni zdaj več potrebna.

Dejal je, da je bila izročitev otočja pod upravo filipinske vlade že izvršena in da zakonodajno, izvrčno in sodno ministrstvo že redno posluje.

Napoved demokratizacije v Francovi Španiji

S. Sebastian, 25. avgusta

V razgovoru, ki je bil dovoljen samo Reuterjevemu dopisniku, je španski zunanji minister Artajo izjavil, da se španski režim bliža obsežni politični svobodi in ljudskemu zastopstvu. Težnja naše vlade se ujema z željami demokracij. Naš režim ni okorel in zaprt, nasprotno, prožen je in dostopen za preoblikovanje. Omeniti moramo, da je to, po Bevinovih besedah, želja demokratskih sil. «Ko je omenil, da se je vladna sprememba v Veliki Britaniji izvršila mirno, ne da bi država obrnila na glavo, je minister dostavil: «Mi Španci, ki trpimo na političnem nemirnem duhu, se moramo iz angleškega vzgleda mnogo naučiti.»

«To nas po drugi strani navdaja z upanjem, da bo Velika Britanija spoštovala željo, kakršno goji Španija: počakati na hitrejši ali počasnejši politični razvoj, kakršen bo pač boljši za narodno varnost

Francoski in ameriški zunanji minister razpravljata o vprašanjih svojih narodov

London, 25. avgusta

Predsednik Truman je izjavil na tiskovni konferenci v Washingtonu, da je naprosil zunanjega ministra Byrnesa naj s francoskim zunanjim ministrom Ridsultom razpravlja o vseh vprašanjih, ki se tičejo odnošajev med Francijo in Združenimi državami. Nato bosta oba zunanja ministra predložila generalu de Gaulleu in predsedniku Trumanu v preučitev vsa tista vprašanja, v katerih se ne bi mogla zediniti.

De Gaullov obisk v Združenih državah

Washington, 25. avgusta

Predsednik začasne francoske vlade general De Gaulle je na sestanku, katerega je imel z novinarji, izjavil, da so na posvetovanjih s predsednikom Trumanom in drugimi važnimi osebnostmi razpravljali o dveh važnih vprašanjih povojnega časa: o obnovi Evrope in vprašanju Daljnega Vzhoda.

Izjavil je, da je Francija trdno odločena sodelovati pri reševanju obeh vprašanj.

General De Gaulle je odgovarjal več kot uro na različna vprašanja, ki so mu jih postavljali novinarji:

Med najvažnejšimi vprašanji je bila obnova. Združene države in Francija bosta sodelovali pri pripravi dolgotrajnega gospodarskega načrta za obnovo Francije. Amerika prispeva znatno pomoč, ki je že pokazala velik uspeh. V izvestnih panogah je potrebna še hitra podpora.

O Evropi je general De Gaulle izjavil, da je opustošena moralno in materialno. «Brez sodelovanja Evrope, ne more biti miru na svetu. Blaginja pa je pogoj za mir.

Francija ne želi prilastiti si nobenega dela nemške zemlje. Toda ona želi, je izjavil De Gaull, nadzorovati levi breg reke Rena za nedoločeno dobo.

Ruraki predel bo merodajen za hitrost gospodarske obnove v Evropi, kar je v zvezi z važnostjo proizvodnje premoga v tamkajšnjih rudnikih. Na prihodnjem sestanku zunanjih ministrov bo Francija predložila svoje predloge o ureditvi rurskega področja.

Po De Gaulleovem mnenju francosko-ameriško prijateljstvo ne zahteva sklenitve posebne pogodbe, ker bo to prijateljstvo dobro delovalo tudi brez tega, kot je do zdaj.

Mir bo prinesel tudi izvedne spremembe v notranji politični ureditvi Spanije. Francija želi, da bi te spremembe nastale mirnim potom in brez notranjih neredov.

V franvoski Indokini je potrebno vzpostaviti neovirano vrhovno oblast Francije. Francija bo ustanovila parlament in zgradila posebni gospodarski ustroj za ta predel svojega imperija.

Svoj razgovor z novinarji je zaključil general De Gaulle s pripombo, da je francoski narod premagal mnoge ovire na svoji poti. Danes se čutimo mnogo bližji Združenim državam. Moramo sodelovati na vse načine, da zboljšamo razmere na tem bednem svetu, ki je toliko trpel

De Gaulle v Ottawo

Ottawa, 25, avgusta

General De Gaulle bo po zaključku svojih razgovorov v Washingtonu 29, avgusta odšel v Ottawo.

DEMOKRATSKE BESEDE

Pot v suženjstvo

V.

Kar nam obljubljajo kot pot v svobodo, je v resnici deželna cesta k hlapčevanju. Ni namreč težko predvidevati, kaj bi se zgodilo, če bi se demokracija spustila na pot načrtnosti. Smoter načrtnosti hočejo označiti z nekaterimi slabimi izrazi kot n. pr. «splošna blaginja». Ni pa pravega soglasja o tem, kakšen naj bi bil konec; posledice za ljudi, ki bi se zedinili, da je načrtno gospodarstvo potrebno, ki pa se ne bi sporazumeli o koncu, bi bile precej podobne, kakor če bi se skupina ljudi dogovorila, da bo šla skupaj na izlet, ne bi se pa sporazumela, kam hoče iti. Posledica bi bila, da bi vsi morali iti tja, kamor večina morda sploh ne bi hotela.

Demokratične ustanove sploh ne morejo delovati kot načrtnostne agenture. Ne morejo se o ničemer sporazumeti, ker je število možnih poti za delavnost brezštevilno. Četudi bi na kakem kongresu uspeli, da bi se postopoma sporazumevali in zedinjevali na nekem načrtu, končno vendar ne bi zadovoljili nikogar.

Narediti na ta način gospodarski načrt je še manj verjetno, kot n. pr. po demokratični proceduri uspešno izgotoviti načrt za vojaške operacije. Kot v strategiji, bi tudi zgoraj postalo potrebno, da se naloga poveri strokovnjakom. Četudi bi se na ta način v demokraciji posrečilo izdelati načrte za vsak posamezni sektor gospodarske delavnosti, bi še vedno bil problem, kako te posamezne načrte združiti v celoto. Pojavljala bi se vedno močnejša potreba, da bi nekemu odboru ali neki osebi dali oblast, da bi delala na lastno pest. *Krik po gospodarskem diktatorju je značilna stopnja pri zasledovanju načrtnosti.*

Tako bi se moralo zakonodajno telo omejiti le na izbiro oseb, ki bi praktično imele vso oblast: *Celotni sistem bi težil k tisti vrsti diktatorstva, kjer šefa vlade od časa do časa na njegovem mestu potrdi ljudsko glasovanje, kjer pa ima on vso oblast, da si zagotovi, da glasovanje ne bo izpadlo drugače, kot si sam želi.*

Načrtnost vodi k diktatorstvu, ker je diktatorstvo najuspešnejši instrument pristnosti, ki je potrebna, če naj bo osrednja načrtnost o širokem obsegu sploh izvedljiva. Nimamo nobenega opravičila za široko razpredeno verovanje, da oblast ne more biti samovoljna, dokler se oslanja na demokratski postopek; vendar pa ni izvor oblasti tisto, kar preprečuje oblasti, da bi bila samovoljna. Tudi oblast mora biti omejena, če naj ne bo v njej diktatorskih lastnosti. Resnična «diktatura proletariata», ki bi se lotila osrednjega vodenja gospodarskega sistema, bi verjetno prav tako popolnoma uničila osebno svobodo, kot jo je vedno uničila vsaka avtokracija, pri čemer pa ima «diktatura proletariata» lahko še tako demokratično obliko.

Osebno svobodo je nemogoče spraviti v soglasje z vrhovnostjo enega samega smotra, kateremu bi bila vsa družba trajno podrejena. To dejstvo lahko deloma sami občutimo v vojnem času, ko je podraditev skoro vsega neposredni in nujni potrebi cena, s katero si ohranimo svojo svobodo za daljšo bodočnost. Običajne fraze o delu za mirovne namene, kar smo se bili naučili delati za vojne namene, so varljive, *kar je sicer razumljivo, da moramo začasno žrtvovati svobodo, da si jo tem močneje zagotovimo za bodočnost; popolnoma nekaj drugega pa je, če za vedno žrtvujemo svobodo za interese načrtnega gospodarstva.*

Tistim, ki so opazovali prehod od socializma do fašizma v zadnjem četrtstoletju, je zveza med tema dvema sistemoma jasna. Uresničenje socialističnega programa pomeni uničenje svobode. Demokratični socializem, velika utopija zadnjih generacij, enostavno ni uresničljiv.

Nobenega dvoma ni, da bi se ameriški ali angleški «fašistični» sistem zelo razlikoval od italijanskega ali nemškega primera; nobenega dvoma ni, da bi dobili boljše ga voditelja, če bi se prehod izvršil brez nasilja. Vendar pa to ne pomeni, da bi bil naš fašistični sistem na koncu različen ali manj popustljiv kot sta bila njegova pralika. Dovolj razlogov imamo da verjamemo, da so najslabše lastnosti totalitarnega sistema pojavi, do katerih pride pri totalitarizmu slej ali prej.

Enako, kot se bo pripetilo demokratskemu državniku, ki poskuša izvajati načrtno gospodarstvo in ki je kmalu postavljen pred izbiro, da bodisi združi v svojih rokah diktatorsko oblast ali pa opusti svoje načrte, se bo zgodilo tudi totalitarnemu voditelju, ki bo moral kmalu izbirati med tem, da opusti vso običajno moralo, ali pa propade.

ZAČETEK KONCA

V torek se bodo zmagovite čete izkrcale na japonskih tleh

Sklicanje japonskega parlamenta in ustanovitev „sveta za likvidacijo vojne" - Pred sporazumom kitajskih komunistov s Čangkajškom - Prodiranje kitajskih komunističnih čet v vsa kitajska področja od Šanghaja do Hongkonga

Manila, 25. avgusta

Brzojavno poročajo, da je general MacArthur poslal Japoncem poslanico, v kateri jim naroča, da najpozneje do nedelje pripravijo letališče v Atsugiju pri Tokiju za izkrcanje z letali pripeljanih sil. Zavezniške čete se bodo izkrcale v večji množini v torek. Vsebina poročila ne omenja nobene uradne izjave, da se bodo zavezniške čete izkrcale na Japonskem prihodnjo nedeljo. «Associated Press» prinaša poročilo iz glavnega stana, ki pravi, da se bo po zdaj določenem načrtu general MacArthur izkrcal na Japonskem v torek, kljub tajfunu, ki je prekinil prometne zveze v vsej okolici Tokia.

General MacArthur je poslal nadalje poslanico Japoncem z uradnimi navodili glede delovanja japonskih letal v prvih trenutkih ameriškega izkrcanja. Poslanica naroča, da se ne sme nobeno japonsko letalo oddaljiti več kot dve milji od vzhodne obale. General odreja, da morajo vsa letala ostati na zemlji razen neoboroženih letal, ki so potrebna «za vodstvo pri izvedbi predaje». Pričakuje od vseh japonskih pilotov, da ne bodo izvajali nobenih nepotrebnih poletov, katerih število morajo zmanjšati na minimum».

General MacArthur je izdal navodila Japoncem, naj ob njegovem prihodu vzpostavijo neposredne telefonske in brzojavne zveze med njegovim glavnim stanom v tokijskem odseku in japonskim cesarskim glavnim stanom. MacArthur je nadalje ukazal Japoncem, naj mu stavijo na razpolago telegrafske postaje in če bo potrebno, neposredno uporabo mednarodnih radiofonskih, brzojavnih in telefonskih zvez japonske vlade.

Japonski cesarski glavni stan je obvestil generala MacArthurja, da je večerno deževje 22. avgusta pokvarilo letališča v Atsugi, kjer bi morale v torek pristati zavezniške čete.

Poročilo pravi, da je blato otežkočilo kretanje letal, razen na betoniranih vzletiščih, kjer je zdaj možno pristajanje srednje velikih bombnih in transportnih letal.

V poročilu glavnemu stanu MacArthurja so Japonci javili, da je cesar odredil prenehanje sovražnosti v Mandžuriji, na Sahalinu in v drugih področjih, kjer so japonske sile v neposrednem stiku z zavezniškimi silami. Poročilo pojasnjuje, da so prenehale sovražnosti na japonskem ozemlju v sredo zjutraj. Boji v severnem odseku južnega dela Sahalina so prenehali 18. avgusta, dočim so že prenehale sovražnosti v Mandžuriji in na Koreji, kjer so tudi že izvedli razorožitev.

V jugovzhodni Aziji, dodaja poročilo, so sovražnosti povsod prenehale, razen delovanja japonskih čet v odseku reke Sittang (Burma) in na Borneu, s katerimi so prekinjene vse zveze.

V nekem drugem poročilu prosijo Japonci MacArthurja, naj dovoli japonskim novinarjem, fotografom in kino operaterjem prisostvovati prihodu zavezniških čet na letališču v Atsugi, na pomorskem oporišču Yokočuka in v področju Kanoja, kakor tudi obredu predaje, ki bo na krovu ameriške oklepnice «Missouri» dne 31. avgusta.

Sklicanje japonske zbornice

Dve novi odločitvi japonske vlade sta sklicanje izrednega zasedanja japonske zbornice za dva dni, ki se bo začelo drugega septembra, to je dva dni po uradnem podpisu listine predaje, ki se bo izvršil na 45 tonski ameriški oklepnici «Missouri» v tokijskem zalivu, in sestava «sveta za likvidiranje vojne», ki bo imel pet ministrov in tri višje uradnike kot zamenjava za vrhovni vojni svet.

Japonska agencija, ki je naznanila sklicanje zbornice, je izjavila, da hoče vlada opomniti narod na «trdo stvarnost» japonskega vloma in hoče tudi «pojasniti okoliščine, ki so privedle do konca vojne».

«Svet za likvidacijo vojne», čigar načelnik je ministrski predsednik princ Naruhiko Higašikuni, bo imel nalogo reševati vprašanja, ki bodo nastala zaradi konca vojne.

Veliko važnost pripisujejo novemu zasedanju zbornice, in sicer zaradi tega, ker bo trajalo samo dva dni. Pojasnili bodo odločitev japonske vlade, da obvlada novi položaj in izda ukrepe za zgraditev nove Japonske. Agencija dodaja, da so naznanili sklicanje 88. poslanskega zasedanja potem, ko je šel princ Higašikuni v cesarsko palačo, da dobi od cesarja Hirohitoja za to dovoljenje. Japonski tisk tudi pripravlja javnost na bližnjo zavezniško zasedbo. List «Nippon Times», ki ga omenja poročilov pravi, da bosta obnašanje in samozavest japonskega naroda pripomogla k mirnemu življenju, čeprav bodo deželo zasedli zavezniki. List dodaja: «Do nasprotnega dokaza bomo sprejeli zavezniške zasedbene čete z zaupanjem v njihovo dobro vero in njihovo pravično ravnanje». Dosedanje obnašanje zavezniških oblasti dokazuje, da smemo zaupati in pričakovati, da bo tako tudi v bodočnosti.

Manila, 25. avgusta

V pismu japonskemu cesarskemu glavnemu stanu je general MacArthur javil, da se bodo morale japonske sile v Hongkongu predati britanskemu viceadmiralu Harcourtu.

Danes javljajo iz Londona o zboljšanju v razgovorih za spravo med vlado v Čungkingu in kitajskimi komunisti. Včerajšnje poročilo, ki je prispelo iz Yenana v New York, pravi, da se je glavni stan komunistov odločil poslati še drugega zastopnika za razgovore s Čangkajškom o vprašanju narodnega zedinjenja.

Istočasno je komunistična radijska postaja v Yenanu naznanila, da je vodja kitajskih komunistov Mao Tse Hung sprejel povabilo Čungkajška za sestanek v Čungkingu. Radijsko poročilo dodaja, da bodo na tem sestanku skušali doseči dogovor, da preprečijo državljansko vojno na Kitajskem.

Kitajska komunistična agencija poroča iz Yenana, da si nova četrta komunistična armada s prisilnimi dnevnimi in nočnimi pohodi prizadeva priti na pomoč kitajskim delavcem, ki so se uprli v Šanghaju in zasedli tovarne, da preprečijo Japoncem ropanje. Agencija dodaja, da edinice južno kitajske protijaponske brigade napadajo japonske položaje na področju Hongkonga.

Prekinitev sovražnosti v Burmi

Britanski poveljnik je sprejel japonske odposlance v neki leseni utici. Kraj srečanja je bil na področju reke Sittang. Sestanek je trajal dve uri.

Poročilo, ki je bilo izdano po srečanju pravi, da so se častniki sporazumeli, da bodo podvzeti vse, da ne bo v času od «uradnega sporočila o ustavitvi sovražnosti» do podpisa predajnih listin za jugovzhodno Azijo, nepotrebnega prelivanja krvi.

Ickes ni odstopil

Washington, 25 avgusta

President Truman je zanikal vest, da je notranji minister Harold L. Ickes odstopil, ko se je Truman vrnil s sestanka v Potsdamu.

Poselno izdelovanje modelov za londonski znanstveni muzej

V Londonskem znanstvenem muzeju lahko na modelih zasleduješ zgodovino znanstvenega razvoja. Vidiš lahko prvo lokomotivo in vse nadaljnje vrste, ki so ji sledile. Vidiš lahko prve tipe letal, elektrarne, visoke peči, gasilske brizgalne in vse vrste industrijskih strojev raznih razvojnih stopenj. V tem muzeju je na tisoče modelov. Izdelani so po meri in so točni do zadnje podrobnosti.

Vzdrževanje modelov v dobrem stanju in redu je precej pomembno opravilo. V spodnjih prostorih muzeja od časa do časa pregledujejo in popravljajo vse modele. To delo opravlja okoli štirideset delavcev - strokovnjakov. Ti izdelujejo tudi nove modele, da si pomeni v tem primeru «novi» model morda predmet, ki so ga uporabljali že pred tisoč leti.

Kadar potrebujejo nov model, naprej skrbno preučijo vse razpoložljive podatke in podrobnosti, da je nato vsaka posameznost reproducirana čim bolj točno. Razpoložljiva literatura knjižnice znanstvenega muzeja obsega 270.000 knjig, 14.500 časopisov in kartoteko z več kot dva in pol milijona nasvetov. Na podlagi podatkov naredi najprej znanstvenik osnutek; iz te nato risar točen načrt. Znanstveniki stalno nadzirajo izdelovanje modelov. Vidiš jih v kovinskih in v mizarskih delavnicah, kjer režejo točno po načrtih potrebni les za izdelavo modela.

Sliki kažeta model londonske katedrale sv. Pavla in prvega letala za navpični dvig, ki ga je zgradil de la Cierva.

ZA KRATEK ČAS

Tudi v zraku ni drugače. Tiste, ki se vozijo dandanes v prenatrpanih vlakih, tramvajih, avtobusih in podobnih javnih vozilih, kjer morajo največkrat stati, bo zanimalo, da je moral Joseph Barnes, zunanje politični urednik «New York Herald Tribune», ki se je z nekim bombnikom vračal iz Anglije v Ameriko, stati vso pot od Islanda do New Yorka.

Dobra misel. Recimo, da je bilo v Bridgeportu v ameriški državi Connecticut. Mesar ki se je navelikal vsaki stranki znova pojasnjevati: «Danes ni več mesa» si je pomagal na ta način, da je na vrata obesil kravji rep, naj pa privezal listek z besedami: «Samo to je še ostalo!»

Poizkusiti je treba. Sodnik je obsodil starega grešnika na pet let ječe. «Toda gospod sodnik», je ugovarjal obsojenec, «saj bom umrl. Bolan sem — pet let ne bom mogel vzdržati!»

«Poizkusiti je treba», mu je kratko odgovoril sodnik.

Ponosen odgovor. V Deadwoodu so nekega Sioux Indijanca obtožili, da je ukradel dvajset konj.

«Kriv ali ne?» ga je vprašal sodnik.

«Enaindvajset», je ponosno odgovoril Sioux.

(Indijanci smatrajo namreč konjsko tatvino za junaštvo).

ŽENSKI KOTIČEK

Marsikatera bo dejala, ko bo prečitala te nasvete: «Ah, saj to sem že čula». Vendar bi se v danem primeru potrebe niti enega izmed njih ne spomnila. Hočemo Vam pomagati in Vam nekoliko osvežiti spomin.

Za gospodinjo

Če se je prismodilo mleko, ki ga je prav te čase težko dobiti, nikar ne obupuj in ne tarnaj, ker je zelo enostavno odstraniti neprijetni duh. Prelij mleko v drugo posodo, prilij na liter mleka pol litra vode in kuhaj dalje toliko časa, da prilita voda povre. S para izhlapi tudi neprijetni duh.

Če se mleko pri uranju sfe, vzemi ne uržiga prše, ker je nastalo sir uporaben in odlo prav okusen. Iz sira cistani vodo, pridani nastrgane limonine lupine, nekoliko sladkorja, medu ali marmelade, po okusu mandeljev ali orehov in napolni s to maso palačinke. Polagaj v kozico, ki si jo prej pomazala z mastjo ali oljem, eno poleg druge in polij vse skupaj s omenjenim nadevom. Lahko narediš vse plastiti, potresi po vrhu s cimetom in deni v pečico da lahko zarumeni.

Čas ukuhavanja sadja, vlaganja sočivja in kuhanje marmelade bo marsikateri gospodinji, ki bi svoji družini rada spravila obilno zimsko zalogo, prineslo mnogo skrbi in delih ur. Radi pomanjkanja soli in sladkorja, so vse te pripravе skoro docela onemogočene. Da pa ne baste ostale na cimo brez kakršnekoli zelenjave in sadja, si lahko pomagate na sledeči način. Zelenjavo dobro operite, osušite vode, naložite tanke plasti na papir ali deske in sušite v senci. Pred uporabo, posušeno zelenjavo namočite v mlačni vodi, pustite en dan, nato pa kuhajte, kot sveto zelenjavo.

Iz vsakega sadja, ki nima preveč vode v sebi, lahko skuhaš marmelado brez sladkorja. Dobro umi to in olupljeno sadje kuhaj na nepreverocem ognju toliko časa, da povre nepotrebna voda. Ko marmelada postane tako gosta, da se preko nje naredi, če jo shladiš trdna plastica, je marmelada gotova. Se vroče deni v kozarce. Preden kozarce napreš s pergamentom ali celofanom, ga postavi za pet minut v toplo (ne vroče) pečico, da se prevleče površina s tanko mrenico. Potreset je s salicilom in trdno zapri.

Čiščenje madežev

Sveže madeže od krvi ali crnila najlaže in najlepše odstraniš brez nepotrebnega drgnenja, ki kvari perilo, pustiš preko madeža teči vodo. To napravi najenostavneje, če razpostreš tkanino preko lake posode.

Starih nogavic ne zavrzi. Zreži jih na 1 cm široke trakove, zvij v kolobčič in spleti iz tega materiala copate za bližajočo se zimo. Če nogavice prej bodo v poljubni barvi, naredi lahko prav okusno garnituro za svoje malčke.

TRŽAŠKA KRONIKA

BOJ PROTI ČRNI BORZI

Nadzorstvo obrežne plovbe

Ustanovitev nadzorne organizacije «UGENA»

Nadzorstvo nad obrežno plovbo, je hudo pritisnil tržaško črno borzo». V zadnih dveh mesecih je cena vinu padla od 240 lir na 120 lir liter.

«To znižanje — tako je danes sporočil neki uslužbenec britanskega ministrstva za vojaške prevoze — je posledica nadzorstva, ki mu je ob prihodu v tržaško pristanišče, podvržena blago iz raznih italijanskih pokrajin. Nadzorstvo plovbe je komaj začenja. Upam pa, da bo sčasoma rodilo še boljše uspehe in da bodo cene le bolj padle.»

«Po dopisnikovem poročilu, je v neki trgovski hiši čas naprodaj zares dobra vrsta belega vina po 100 lir liter, medtem ko je bilo isto blago pred dvema tednoma po 120 lir liter.

«Načrte za obrežno plovbo je organiziralo britansko ministrstvo za vojaške prevoze skupaj s prevoznimi in dobavnimi odseki zavezniške vojaške uprave v Trstu.

«Ustanovili so organizacijo z imenom «UGENA», ki ima nalogo, da nadzira prihajanje in odhajanje trgovskih ladij vseh vrst v tržaškem pristanišču. Zaenkrat deluje «UGENA» je začasno, po poročilih pa, ki jih je danes dobil dopisnik VZN pri pravnem odseku Zavezniške vojaške uprave, bo kmalu izšel odlok omenjene uprave o dokončni ustanovitvi tega podjetja.

«UGENA» nadzira kakih 50 ladij. Kadar na primer kateri trgovec želi poslati v Trst tovor vina, se mora obrniti na SEPRAL, zavod, ki nadzira racionaliranje živil. SEPRAL na primer lahko odloči, da je sol trenutno potrebnejša kakor vino in začasno lahko ukine dovoljenje za prevoz vina v korist prevozu soli. Z drugimi besedami SEPRAL lahko odloča o vrstnem redu transportov z ozirom na njihovo nujnost. Vse blago ob prihodu v Trst vpiše pri SEPRAL-u. Tako je nemogoče, da bi prišlo na črno borzo.

Tržaški organizaciji «UGENA» odgovarja v Italiji organizacija COGENA. Obe uspešno sodelujeta. Če se pozreči ladji odpeljati iz Trsta brez dovoljenja, ima opravka s COGENA, tudi če pelje v katero koli italijansko pristanišče.

Delo «UGENA» do zdaj še ni občutno vplivalo na črnoborzijanske cene živil v Trstu. Vendar je občinstvo že začutilo njen obstoj, zakaj blago, ki bi sicer prišlo na črno borzo, je bilo izročeno razdeljevalni ustanovi, ki preudarno omogoča, da vsakdo kupi pravičen delež za zmogljivo ceno.

Zakaj primanjkuje tobaka

Ugotovitve monopolske uprave

V zadnji tretjini meseca aprila so bili na poti v tržaško skladišče iz tobačne tovarne na Reki 3 vagoni cigaret «Serrallio» in «Macedonia», v skupni teži 12.000 kg; dve motorni ladji pa sta pripeljali iz tobačne tovarne v Rovignu 8000 kg cigaret «Nazionali», 25.000 kg cigaret «Popolari», 1000 kg tobaka «Dalmatia», kakor tudi 8000 kg cigaret «Romax».

Dokazano je, da sta prispeli v tržaško pristanišče proti koncu meseca aprila dve motorni ladji s tobakom, ki je bil po nemškem ukazu preločen v tovorne vagone, da ga poljejo v druge kraje. Po tej tega urada pa so vagone pridržali v upanju, da jih bo mogoče zatovoriti. Ko so 1. maja prve čete zasedle Trst, se te niso polastile te tobaka, ki je prispela na zgoraj omejenih ladjah, temveč tudi treh vagonov, ki jih je poslala podružnica iz Reke, pa so ti ostali na železniški progi med St. Petrom in Tratom.

Cre torej za 54.00 0kg tobaka, od tega je 46 milijonov cigaret; če bi tobak prispel v Trst, bi se zaloge pomnožile za najmanj 4 mesece, to se pravi, da do 30. novembra, ko bi razdeljevali po 30 gr mešanega tobaka na teden.

Obenem je tržaško skladišče v upanju, da bo prispela zgoraj omenjena množina tobaka, poslalo v Benetke sedem ladjic s tovorom 8.662 kg različnih vrst tobaka, ki pa niso dospeli do cilja, temveč je dokazano, da so jih raztovorili v drugih pristaniščih, med drugimi v Gradežu, kamor so se zatekle.

Z ozirom na razvoj dogodkov ni dvoma, da je večji del, ton 62.662 kg tobaka, ki so bili odtegnjeni monopolski upravi v prvih dneh meseca maja, zašel v roke takoimenovanim črnoborzijancem».

Drugi izdatni vir za preskrbo črnega trga se je zdaj podružnica na Reki in v Rovignu, ki so ostale izven predela, ki ga nadzoruje Zavezniška vojaška uprava in ki je blaga, ki je last italijanskega monopola dzielujeta izdelke in jih prodajata v velikih količinah, kot se za krajevno potrebo določeno. Odvišne količine pošiljajo v predel, kjer primanjkuje tobaka za kajenje in s tem za lahko prodajajo po pretiranih črnoborzijanskih cenah.

Uredba Zavezniške vojaške uprave o bančnem vprašanju

Gospodarski odbor je pred kratkim vzel na znanje, da so nekatere podjetja v težkem položaju, ker nisi vedela, če lahko dvignejo denar v bankah na ozemlju, ki je pod nadzorstvom Zavezniške vojaške uprave.

Zavezniška vojaška uprava je zagotovila gospodarskemu odboru, da podjetja lahko dvignejo denar v bankah na tem ozemlju.

Obvestilo

Navedene osebe uslužbene pri upravah in ustanovah so vložile Komisiji za čiščenje prošnje za zopetni sprejem v službo: Fabri Luigi, Carnicciutti Giovanni, Carciotti Luigi, Balbo Oreste, Facchin Giovanni, vsi od občine; Rossini Giordano od I. N. P. S.; De Matis Umberto od I. R. A.; Crismani Camillo od I. A. M. L. in De Privitellis Luigi od C. C. M.

Kdo koli bi imel zoper zgoraj navedene osebe kakšen ugovor, mora vložiti svoje pripombe v sedmih dneh po objavi tega obvestila na Urad Komisije, Trst, Via Nizza St. 16.

Eksplozija v Tržiču

Preteklo noč, kmalu po polnoči, se je zaslišalo po mestu nepričakovano pokanje, sprva zelo močno, nato nekoliko manjše. Iz obeh vhodov v galerije v središču mesta, ki so prej služila za protilejalsko zaklonišče, so zaslišali velik pognjenj sunkov. Na bližje ceste so začeli padati posamezni kosi granatnih drobcev in kamenja.

Eksplozija je po dosedaj znanih podatkih zahtevala 6 smrtnih žrtev, ki so jih prepeljali v kapelo mestnega pokopališča. Domnevajo pa, da je eksplozija zahtevala 15 smrtnih žrtev, ki jih se niso izkopali zaradi strupenih plinov, ki onemogočajo reševalcem vstop.

Zdi se, da so eksplozijo povzročili neki moški, ki se kradli kovinski material v skladišču strelnega, ki so ga svoji čas napolnili Nemci.

Gledališče Verdi. Danes zvečer ob 20.30 bo napovedan simfonični koncert pod vodstvom dirigenta Edmondo De Vecchia, s sodelovanjem pianistke Laure Perianove.

DIREKTOR
poročnik ALFRED L. GRIGIS
tiskovni častnik, Trst
Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK

KMETIJSTVO

Žitna gniloba

Med pregledovanji, ki so bila v teku letošnje mlačve, so večkrat ugotovili pri žitu gnilobo ali snet. To bolezen povzroča gliva, ki napade klas pred dozorevanjem. Luskine svebujejo namesto skroba črnikast prah, ki daje žitu zoprn duh.

Bolezen, ki je v zadnjih letih skoraj izginila, se je v zadnjem času spet pojavila in to zaradi pomanjkanja sredstev za pobijanje bolezni same ter razkuževanja semena.

Da preprečimo poslabšanje in razmnožitev bolezni, moramo opozoriti kmetovalce na potrebo razkuževa vsega žitnega semena, ki ga bodo uporabili pri prihodnji setvi.

Ta postopek lahko takoj izvrše, kar bo brez dvoma v prid ohranitve semena samega. Poslužimo se modra galice (raztopina 1%), prahu «Caffaro» (200 gr za vsak stot), ali drugih bakrenih soli. Važno je, da umijemo trose gliv, ki so na zunanji strani luskin, preden uporabimo seme za setev.

Za ohranitev žita

Letos opažamo, da se je že zgodaj pojavil mrčes (črni žužek, moljl), ki škoduje žitu.

Kmetovalce opozarjamo na nujnost ohraniti ta dragoceni pridelek pred še hujšo nadaljno škodo z uporabo učinkovitega uničevalca, in sicer ogljikove zvepleine kisline.

Postopanje z ogljikovo zvepleno spojino (približno 50 gr za vsak stot pridelka), je res najbolj učinkovit način, da rešimo žito škodljivega mrčesa. Pri uporabi imenovane spojine, ki je vnetljiva in strupena, je potrebna največja previdnost.

Za razkuževanje položimo kozarce s spojino, pokrite z redko kanino, na dno kupa. Dobro je, če kup vsaj za nekaj dni pokrijemo z nepropustnim platnom tako, da preprečimo uhajanje plinov, ki se razvijajo s izhlapevanjem ogljikove zvepleine spojine in s tem omogočimo njih učinek.

Ker je plin vnetljiv, je nevarno hoditi v prostore, v katerih razkužujemo seme, s prižganimi svetilkami, cigaretami in podobnim. Tudi ni priporočljivo razkuževati v prostorih, pod katerimi so spalnice.

Po prizadevanju Kmetijskega nadzorništva bo prišla v nekaj dneh Kmetijski zadrugi v Gorici določena kolicina ogljikove zvepleine spojine, katera bo na razpolago kmetovalcem.

DROBTINE

Bivši pomočnik ameriškega zunanjega ministra ter znani politični pisec Sumner Welles je objavil v «Washington Post» članek o demokratski vzgoji Nemcev in drugih nemških vprašanjih. V članku pravi, da je v sovjetskem zasedbenem področju dovoljeno delo 4 strank: komunistične, krščansko-demokratske, liberalno-demokratske in demokratske zveze. Socialni demokrati so zdaj očividno zlili s komunistično stranko. V ostalih področjih, angleškem, ameriškem in francoskem, pa politične stranke niso dovoljene. Sumner Welles pravi, da je tako prav, kajti ne smemo pozabiti, da so Nemci po porazu leta 1918 dobili popolno demokracijo, ki pa so je takoj izrabili v svoje napadalne namepe. Nemški narod ne verjuje in nima prirodnih sposobnosti za demokracijo. Končno pa se Združeni narodi tudi niso borili, da bi hvalili hitlerjevcem dali vse ugodnosti demokracije: Amerika je šla v vojno, da ohrani vse pridobitve demokracije ter zloni nacizem in militarizem. Ni šla v vojno, da osvobodi nemški narod. Cisto jasno je, da je velika večina Nemcev vse čas podpirala nemški njavni stan in nacistično stranko. Nemški narod ni sposoben za vladanje samega sebe. Naša zmaga nam mora biti garancija, da Nemci nikoli več ne bodo mogli spraviti sveta v vojno.

Dopisnik «Chicago Daily News» je v Berlinu govoril s 53 civilisti. Niti eden izmed njih mi ni priznal, da bi se čutil krivega za vojno. Goebbelsova propaganda je opravila svojo nalogo.

V Nemčiji je skoro poldrugi milijon Poljakov, ki so bili tam kot vojni ujetniki ali pa prisilno odpeljani delavci. Ti Poljaki se zdaj nočejo vrniti domov.

Zavezniška vojaška policija v Nemčiji je odkrila, da so Nemci med vojno pobili na stotine zavezniških padalcev, ki so bili prisiljeni spustiti se s padali na nemško ozemlje.

ŠKOTSKA TRADICIJA

KOSTI V STROPU

«Kjer koli naletiš na Škota, boš opazil, da se povsod drži svojih običajev in navad ter celo naglasa svoje materinske govorice, pa naj bo v kateri koli dečeli na svetu», je nedavno dejal v radijskem govoru, ki je bil namenjen Ameriki, znani Macdonald Hastings. «Med Škoti najdeš več narodnega ponosa in močnejše oklepanje tradicije kot pri katerem koli drugemu narodu na svetu. V Bordersu je hiša, ki jo imenujejo Traquair in kjer vhodnih vrat niso odprli je 200 let. Zadeva je takšna, da jih ne bodo odprli toliko časa, dokler na britanskem prestolu ne bo spet zavladal katolik in član dinastije Stuartov. Traquair je najstarejša obljudena hiša na britanskem otočju. Na stenah so saksonske slike. V tej hiši je kralj Duncan izdal listino, s katero si je priklju... Glasgow. Sele leta 1930 so v hiši zgradili kopalnico. Seveda se je stari «laird» (škotski na-

slov za graščaka) zelo upiral, vendar je mlajši rod končno le zmagal. Ko so napeljevali cevi, se je okrušil precejšni del stropa. Iz nastale odprtine se je vsul kup človeških kosti in starega orožja. Toda star «laird» se je razjezil in je ukazal, da morajo kosti zazidati nazaj, ko so jih hoteli spraviti v kraj. Pripomnil je samo: «Kdor je zazidal

Traquair, Peeblesshire, najstarejša hiša na britanskem otočju.

GOSPODARSTVO

Zaradi velikega pomanjkanja železa v Srednji Evropi so, ameriške zasedbene oblasti v Avstriji sklenile, da vzpostavijo tovarne in livarne v Linzu. Te tovarne so najmodernejše ter so izdelovale med vojno koks, benzol, naftalin, plin in proizvajale električno strujo.

Nemci so med vojno pokradli za 32 milijonov dolarjev lastnine tujih državljanov; 27% te vsote je last Amerikancov.

Ameriški notranji minister je izjavil, da je zahteval mednarodni dogovor s Sovjetsko zvezo, Veliko Britanijo in drugimi državami o potrebi ohranitve svetovnih petrolejskih vrelcev. Notranji minister je tudi izjavil, da so med vojno Združene države zelo izcrpale svoje petrolejske zaloge, ki ne bi mogle zadostovati za več kot 14 let.

Velika Britanija in Združene države posta poslali prihodnji mesec v Evropo večje število rudniških strojev, ki jih je oskrbela UNRRA. Poljska, Jugoslavija in Češkoslovaška bodo dobile 1.200 ton strojev iz te prve pošiljke. Sedem sto jih bo poslala Anglija, pet sto pa Združene države.

Leta 1935 so računali, da porabi Evropa 300 milijonov ton premoga na leto. Evropa je tedaj uvažala čez 21 milijonov ton letno. Nekaj dve državi, ki sta imeli dovolj premoga za izvoz, sta bili Nemčija in Poljska in to s 40 in 11 milijoni ton.

Združene države bodo za upravno leto, ki se konča koncem marca prihodnjega leta, potrebovale 570 do 585 milijonov ton premoga.

RADIJSKI SPORED

Sobota, 25. avgusta

18.30 glasba po željah; 19 poročila B. B. C. (Videm); 19.15 obvestila svojcem; 19.30 delavska ura; 20 poročila v italijanščini; 20.15 poročila v slovenščini; 20.30 prenos iz gledališča Verdi; 22.30 slušna igrica; 23 vesti v italijanščini; 23.10 vesti v slovenščini; 23.20 plesna glasba;

Nedelja, 26. avgusta

7.15 poročila v slovenščini; 8 poročila B. B. C.; 9.30 koncertna ura v slovenščini; 10 prenos sv. maše iz Sv. Justa; 11 pridiga v slovenščini; 12.30 poročila v slovenščini; 13 poročila B. B. C.; 13.30 zbor harmonik; 14.10 obvestila svojcem; 15 pionirska ura; 17 koncert (Videm); 19 poročila B. B. C.; 20.15 poročila v slovenščini; 20.30 komorna glasba; 21.15 slušna igra; 23.10 vesti v slovenščini.

Ponedeljek, 27. avgusta

7.15 poročila v slovenščini; 8 poročila B. B. C.; 12.30 poročila v slovenščini; 12.45 glasba po željah; 13 poročila B. B. C.;

GORICA

Razprave v Gorici

Gorica, 24 avgusta

Danes se je vršila prva razprava pred zaveznikim vojaškim sodiščem v Gorici proti 19 osebam, ki so jih aretirali ob javni demonstraciji dne 17. avgusta. Vseh 19 obtožencev je bilo obtoženih, da so ga odločili nedovoljene javne demonstracije. Mnogi med njimi se morajo zagovarjati le ker so nasprotovali aretacijami in odrekali poslušnost častniku zavezniške policije ter rezali vodne cevi. Oblasti so bile prisiljene razpršiti množico, približno dva tisoč oseb, z vodnimi curki, ko so demonstranti začeli metati kamenje proti trgovinam in tvrdkam ob cesti.

Prvi dan razprave so zaslišali priče označene v obtožnici. Osmnajst obtožencev govori slovensko in jih branijo trije odvetniki vešči slovenščine, imenovani od sodišča.

Med popoldansko razpravo je sprejelo sodišče zahtevo branilcev, da bodo morale obremenilne priče pred pričanjem spoznati obtožence.

Sodišče za popravnavo v goriški občini

Začelo bo poslovati z dnem 1. septembra. Sedež urada bo pri goriški sodniji. I. nadstr. soba st. 23.

Pulj

Istrski interniranci pozdravljajo iz Anglije

London, 25. avgusta

B.B.C. je sporočila vrsto imen istrskih internirancev v Anglji, ki jele sporočiti svojcem, da jim je dobro: Vojak Pol Carlo, sporoča Pol Gianni, Benzani 5, Viižnjan (Pulj); vojak Sferco Giuseppe, sporoča Sferco Giuseppe, via Roma 56, Lavrade (Pulj); kaplar Cain Matteo, sporoča Cainu Mateu, Sferpodo 46, Buzet (Pulj); vojak Galvani P., sporoča Galvaniju Martinu, Barbana (Pulj);; vojak Borsi Karlo, sporoča Borsi Mariji, Gabroni S. Vincenzin 24 (Pulj); vojak Urbano Antonio, sporoča Urbanu Antoniu, Castel Venere di Pirano (Pulj); vojak Romani Giuseppe, sporoča Romaniju Giovanniju, Bandalj, Villa Ramani 28, (Pulj).

WILBUR D. SCHRAMM 1.

MORNAR PRERIJE

Smith, ki so ga imenovali Commodoro, je imel dvoje oči, nos, usta in je hodil po dveh nogah kakor vsak drug smrtnik; toda tistega dne, ko je prispel v Westport, je najmirnejši mozeg vsega mesta poskočil 5 metrov visoko in tudi ostala živa bitja bi hotela poletati kakor oči visoko, če bi le mogla.

Govorim o času, v katerem je bil Westport veliko mesto prerije. Danes je le le zapuščen kraj kot Kansas City; povsod kamor stopiš, čutiš smrad po kurivu in premogu; tiste dni pa je mesto dihalo po svežih prerijskih travnikih ter bistrem vetru; v mesto so se stekale vse glavne poti, ki so vodile proti zahodu. Kamor koli si hotel potovati preko Missourija, za vse kraje je bil Westport izhodišna točka. Trideset kilometrov od mesta je vodila slaba kolovozna pot na travnik, kjer je črni dežek Jake Shafer nabil pokrov zaboja na osamljeno drevo in zapisal nanj: «Direkcija Oregona. Od tu so se odpravljale družbe Oregon proti severu in Santa Fé. Razsežni travniki so segali do obzorja, čez 300 km dalaš in trava, ki je segala do pasu se je temnozeleno in rumeno svetila. Če si dolgo hodil po teh travnikih in stepah, ti je pesek tako obrabil podplate, da si kmalu ostal bos. Če so te ob takšnih prilikah videli Komanki, bojevito indijansko pleme, so pridrveli z griev ter krikali na vse pretege. Po tisočih miljah poti je popotnik vedno žaloval za Westportom in bi se prav rad vrnil nazaj k «Zvezdi Zahoda» Puncha Dunkelbergerja in tam poslušal Jake Shaferja, ki je pripovedoval kako je Davy Crockett olupil celo drevo z zobmi.

Westport bi lahko postal največje mesto Združenih držav, kakor Boston, New York in Detroit skupaj, če ne bi napravil ene napake.

Tistega jutra, ko je prispel v Westport, se je veliki lovski pes Puncha Dunkelbergerja prebudil s dlako naježeno kakor ježine pri krtači. Pes je vedno spal do opoldne pod obešalnikom svojega gospodarja pri «Zvezdi Zahoda»; bil je orjak in v spopadih s svojimi tovariši je ostal vedno zmagovalec. Tistega dne pa se je zbudil okrog desete ure, povohal na levo in desno, dolgo renčal in se zavlekel v omaro ob zidu. Dva Indijanca iz plemena Pawnee, ki sta bila pri «Zvezdi», sta pogledala psa in izjavila, Jake Shafer je menjal svoj prostor in nameril puško proti vratom. Vrata so se počasi odprla. V sobo je vstopil le Shelby Foster ter gledal okrog sebe, kakor bi se hotel oprostiti; preden je spregovoril, je napravil majhen poklon. Bil je z vzhoda in je poznal lepe navade. Skušal je spregovoriti, toda obstal je z odprtimi ustmi in iz sebe ni mogel spraviti niti besedice. Buljil je z očmi, velikimi kakor pralni loncl; njegov obraz je imel izraz, ki je bil med bedastim in vljudnim. Mahal je z rokami v smeri proti cesti, kakor da bi hotel loviti muhe.

«Vsega bi se lahko nadejal», je dejal Jake Shafer, «le tega ne, da bom videl Fosterja brez besed.»

Foster se je ozrl, zakričal ter skočil ob stran. Pred vrati se je zaslišal ropot, kakor da bi se nekaj razbilo in med vrati se je pokazala glava Marte, Jakove mule. Takrat pa so se vrata spet zaprla in pripra mulin vrat; njena glava je obtičala med vrati kot jelenova glava na steni, s široko razprtimi očmi.

«Crve v pivu, bi se lahko prenesella se je zadrl Jake s svojim gromkim glasom, «toda vpreže zlivine v sobi res ne morem trpeti; če misli priti mula v sobo, tedaj grem jaz ven!»

Vsi so šli iz sobe in se znašli pred Smithom in njegovim vozom.

Sprva niso videli drugega kot velik pokrit voz, ki je prihajal po cesti, med dvema vrstama hiš iz neteseanih debel. Bil je obljaen voz, zadaj nekoliko nižji in pokrit, s platnom, v obliki konjskega kopita. Nikesar ni bilo vanj vprezenega.

Ne voli, ne mezgi, ne konji, prav ničesar. Voz je vozil po cesti sam, brez vsake vprege.

Začudeni so Indijanci z velikimi očmi gledali izza dreves. Psi so lajali in konji, ki so bili privezani ter niso mogli pobegniti, so se skušali s silo odtrgati od vrvi.

«Jadro ima», je vzkliknil nenadoma Punch. Res je štrlel z voza kol, velik kakor jambor pri ladji in na njem je bilo pritrjeno platno tako, da se je vanj upiral veter, ki je pihal z ene strani.

Na vozu je sedel mož, napravljen v raskavo, modro platneno obleko in se ustavil točno na mestu, kjer je stala Jakova mula. Skočil je z voza; med hojo se je pozibaval tako, da ni mogel zatajiti svojega pomorskega poklica. Psi so prenehali lajati, toda vedno so vzpenjali na zadnje noge in biti pripravljeni, da se zaženejo naprej in zbežijo. Sicer pa je prevladovala takšna tišina, da se je slišalo le skripanje peska pod tujčevimi podplati. «He!» je vzkliknil pristeč in prekinil mojk, «vrgel sem sidro in pristal, ker sem strašno žejen.»

Njegov glas je bil globok in donel: požiral je črko r in sekal soglasnike kakor s sekiro.

«Moje ime je Smith», je dejal. Sem kapitan, mostvo mi skoraj ves tovor te ladje. Prejadral bom po dolgem in širokem vso prerijo.

Vse mesto je šlo za tujcem k «Zvezdi». Obkrožili so njegovo mizo in za prvim krogom so napravili drugega in tretjega in tako naprej, kot se navija volno v klopčič, dokler ni bila vsa soba polna ljudi. Besede, ki jih je govoril so oddajali tisti spredaj onim, ki so bili bolj oddaljeni od mize, tako da se je nerodilo žrilo kakor valovi, kadar vržeš kamen v vodo. «Vsedel se je, gvsedel in tako dalje dokler niso Indijanci v najoddaljenejšem kotu sobe krikali na cesto «sedel, sedel».

Tujec je željno požiral pivo, kot da bi ga že zelo dolgo časa ne okusil. Pristevali bi mu lahko starost od tridesetih do petdesetih let. Obraz je imel zagorel in zaščitan z gubami. Peščenobarvne lase je imel razkuštrane in izsušene od vetrov. Pomeškal je neprestano z očmi, kakor to delajo mornarji. Zelo je osupnil ljudi njegov plamteč pogled, ki je bil podoben pogledu potujočega pridigarja. Ko je začel govoriti, ni bil niti v zadregi, niti preveč zgovoren; njegov mocni, ostri glas je donel z nenavadno gotovostjo, kakor dviganje in padanje plime in oseke. Razlagal je navzočim, kako naj bi v kratkem izgledala prerija, posejana s hlsami, tovarnami in mesti, bogatejšimi od Indije. Dejal je, da je treba za uresničenje teh načrtov izdelati eno samo veliko stvar; namreč sredstvo za prevažanje blaga iz kraja v kraj, ki bi imelo hitrost vetra.

(Nadaljevanje prihodnjic).

Sobotna križanka št. 5

Vodoravno: 1. slabanje, ki zanika vsake organizacije družbe; 2. katastrsko področje; 3. planina v Srbiji — ptica; 4. ten (angleško); 5. del kolesa — ochni zaimek — kratica pri naslovih; 6. manj kot nekaj — del telesa; 7. ploskovna mera — žensko ime — kazalni zaimek; 8. vrsta stavbe; 9. kratica ureditve na slovenske britanske stranke — star Slovan; 10. močan človek; 11. afrika dežela.

Navpično: 1. prostaš gibanja, ki temelji na narodnostnem načelu; 2. mlečni izdelek; 3. del imena prostitutke — vohunka — nesoglasje mnenj; 4. kemični znak za prvino — japonska je narodna igra — tlaštinski vezník; 5. kratica za važno mednarodno dobrodelno ustanovo; 6. oblivna naš kontinent na severu; 8. oglovski glas — egipčanski bog sonca — da — veznik — krotina — 9. ravnatelj — 10. telovadba; 8. cesta, — vzhodnega azijskega podrocja.

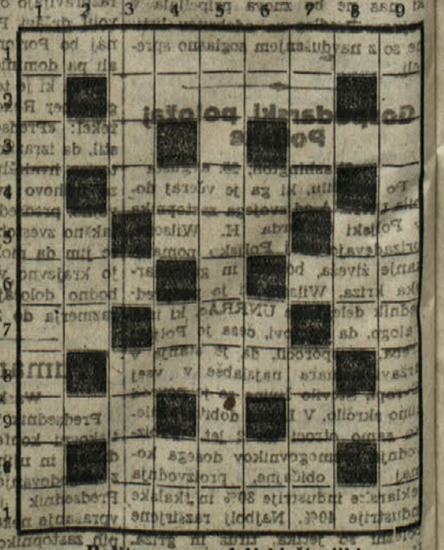

Rešitev v ponedeljski številki